

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ТА НЕОБХІДНОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ В ПІДПРИЄМСТВА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

О. Г. ЧЕРЕП, кандидат економічних наук
(Нікопольський факультет Запорізького національного університету)

Анотація. Обґрунтовано доцільність формування механізму забезпечення галузі житлово-комунального господарства інвестиційними ресурсами. Виокремлено проблеми, які стосуються питань визначення часу та обсягу надходжень і використання грошових коштів, а грошові потоки розглядаються у короткостроковому періоді незалежно від довгострокового характеру інвестиційної діяльності, які відрізняються від довгостроково-дефіцитного характеру грошових потоків підприємств ЖКГ. Досліджено проблемні питання проведення комунальної реформи. Обґрунтовано доцільність і необхідність залучення інвестицій у діяльність підприємств комунального господарства. Доведено, що збільшення обсягів бюджетного фінансування підприємств житлово-комунального господарства – це єдине можливе рішення проблеми збереження існуючих тарифів на житлово-комунальні послуги в умовах постійного зростання цін на імпортовані первинні енергоресурси (газ, нафту). Запропоновано напрями вдосконалення фінансування діяльності підприємств комунального господарства в сучасних умовах.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, інвестування, лізинг, ресурси, ціна, фінансування, кошти, підприємства, форми власності, розвиток.

Формування механізму забезпечення галузі ЖКГ інвестиційними ресурсами на сучасному етапі є важливою умовою сталого розвитку міст в умовах ринкової економіки, що й обумовлює актуальність зазначеного питання. Однак існуючі процеси формування грошових потоків галузі не сприяють залученню інвестиційних ресурсів, а економічні результати цих процесів не збалансовані з потребами мешканців міста, що не тільки знижує ефективність інвестиційної діяльності ЖКГ, але й галузі загалом.

Аналіз останніх досліджень дослідженням інвестиційного забезпечення підприємств комунальної форми власності присвячено чимало наукових праць таких фахівців, як Г. І. Онищук, Г. К. Агаджанов, М. В. Глух, А. В. Григорович, О. М. Білянський, Л. В. Кравцова, О. Ю. Попов, В. Ю. Світлична, К. В. Прощак, Г. М. Семчук.

Метою статті є обґрунтування необхідності інвестиційного забезпечення житлово-комунального господарства міста.

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) – це важлива соціальна галузь, яка забезпечує населення, підприємства та організації необхідними житлово-комунальними послугами та суттєво впливає на розвиток економіки країни.

Необхідною умовою забезпечення ефективного інвестиційного механізму у сфері ЖКГ є залучення управлінського ресурсу органів місцевого самоврядування, яким підпорядковані підприємства галузі, що зумовлено об'єктивною залежністю обсягів реально сформованих грошових потоків від рівня соціально-економічного розвитку території. Дослідження цієї проблематики, зазвичай, торкається питань визначення часу й обсягу надходжень і використання грошових коштів, що є лише частиною розробки плану оборотних коштів підприємств, а отже, грошові потоки розглядаються у короткостроковому періоді незалежно від довгострокового характеру інвестиційної діяльності, на відміну від довгостроково-дефіцитного характеру грошових потоків підприємств ЖКГ. Механізми

оптимізації грошових потоків саме цієї галузі недостатньо досліджені, тому потребують їх адаптувати до умов і особливостей діяльності підприємств ЖКГ. Дослідження фінансової діяльності підприємств ЖКГ, проведене шляхом аналізу фінансової звітності, показало відсутність збалансованості грошових потоків, на що вказує існування великої як дебіторської заборгованості споживачів, так і кредиторської заборгованості самих підприємств галузі перед постачальниками.

Неодноразово українською владою піднімалося питання про проведення комунальної реформи. Одним із кроків комунальної реформи є ліквідація монополії в комунальному секторі. Тільки чесна і прозора конкуренція може створити вибір. Тільки так населення отримує якісні послуги за помірну ціну. Також планувалося провести упорядкування тарифної політики. Сьогодні існує парадокс: тарифи на житлово-комунальні послуги зростають, а їх якість дуже часто погіршується. Але втілення у життя цієї реформи вимагає значних фінансових витрат з боку держави.

Ми встановили, що планування видатків місцевих бюджетів на фінансування підприємств комунальної форми власності має свої особливості, бо розпочинається з визначення доходів цих підприємств. Зазвичай, доходи підприємств комунальної форми власності значно менші, ніж видатки, тому після ретельної перевірки розрахунків підприємств місцеві фінансові органи планують державну дотацію в розмірі, необхідному для збалансування їх доходів і видатків. При цьому окремо планується дотація з урахуванням не тільки функціонального призначення підприємств, а й напряму надання дотації. Так, ЖКГ надається бюджетна дотація на покриття збитків від експлуатації, від перевищення сплаченого ПДВ над отриманим і на покриття різниці в тарифах на тепло, яке подають відомчі котельні; на капітальний ремонт. Транспортним підприємствам бюджетна дотація планується на покриття експлуатаційних витрат, на капітальний ремонт рухомого складу, на придбання нового рухомого складу та на капітально-відновлювальні роботи. Крім того, у дотації комунальним підприємствам може закладатися

прибуток, розмір якого залежить від стану місцевого бюджету, з якого планується отримати прибуток.

Наукові дослідження показали, що фінансові ресурси комунальних підприємств тісно пов'язані з фінансовою системою регіону, становлять її невід'ємну частину і мають складну систему зв'язків із фінансовими ресурсами місцевих органів влади. Так, за рахунок місцевих бюджетів, також місцевих позабюджетних цільових фондів фінансується створення нових комунальних підприємств, їхнє інвестування й пільгове кредитування, покриття запланованих збитків тощо. Водночас за рахунок фінансових ресурсів комунальних підприємств формується певна частка дохідної частини фінансових ресурсів місцевих органів влади.

На думку певного кола державних діячів і практиків, збільшення обсягів бюджетного фінансування підприємств житлово-комунального господарства – це єдине можливе рішення проблеми збереження існуючих тарифів на житлово-комунальні послуги в умовах постійного зростання цін на імпортовані первинні енергоресурси (газ, нафту). Але високий рівень бюджетної підтримки комунальних підприємств не може бути забезпечений без підвищення податкового навантаження, що наразі небажано. Збільшення податкового навантаження, яке й без того досить високе для України, негативно позначиться на темпах економічного зростання, що обмежуватиме можливості бюджету як стосовно підтримки соціальної сфери, так і щодо стимулювання розвитку реального сектора економіки.

Вищезазначені факти зумовлюють необхідність оптимізації грошових потоків підприємств ЖКГ міста шляхом зміни характеру процесів їх формування з несвідомого (стихійним відбором ефективних методів, механізмів, інструментів, методом спроб і помилок), до свідомого вибору через систему формування із включенням управлінського ресурсу органів місцевого самоврядування.

Алгоритм порядку дій щодо формування такої системи пропонується розробити аналогічно до алгоритму формування будь-якої системи, але адаптованим до поставлених, за на-

явності таких, послідовних етапів. По-перше, визначаються границі системи – нові сектори ринку капіталу в ЖКГ міста. По-друге, визначаються елементи системи, коло суб'єктів, тобто основних інвесторів, які здійснюватимуть вкладення власних і запозичених коштів у інвестиційне забезпечення розвитку галузі міста для досягнення певних цілей. По-третє, описуються процеси формування грошових потоків ЖКГ міста, тобто здійснюється опис взаємодії елементів системи. По-четверте, визначається організаційна структура, тобто структура відображення процесів взаємодії між елементами системи та функціональна структура, тобто відображення функцій організаційної структури системи. По-п'яте, описується матеріал системи, тобто визначається основа, на якій будується система. На сьогодні фінансування житлово-комунальної сфери в Україні здійснюється переважно із двох джерел – платежів населення та бюджетних коштів. Зменшення бюджетного навантаження можливе насамперед через розвиток різних форм приватного інвестування. Передумови для залучення приватних інвестицій в житлово-комунальну сферу полягають у отакому:

- комунальні підприємства є природними монополіями і мають гарантовані ринки збуту наданих ними послуг, а також значні обсяги реалізації, що є певною перевагою стосовно інших об'єктів інвестування;
- у підприємств ЖКГ є вагомий потенціал зниження витрат на виробництво комунальних послуг за рахунок упровадження ресурсозберігаючих технологій та скорочення втрат ресурсів.

Здійснення інвестування підприємств комунальної форми власності, зокрема підприємств житлово-комунальної сфери, можливе також за рахунок лізингу. Навіть при невеликому наборі альтернативних способів фінансування інвестицій для підприємств ЖКГ, усі вони є не дієвими у зв'язку з притаманними галузі об'єктивними та суб'єктивними причинами, такими як неплатоспроможність, комунальна або державна форма власності. Тому інструмент лізингу в умовах, що склалися, є,

мабуть, безальтернативним джерелом оновлення складу основних засобів підприємства.

Донедавна менеджери житлово-комунального сектора не приділяли особливої уваги такій прогресивній формі фінансування як інвестиційний лізинг. Хоча для ведення успішного бізнесу в сучасних економічних реаліях лізинг повинен представляти таку ж цінність для житлово-комунальних підприємств як споживчий кредит для домогосподарств.

Інвестування підприємств ЖКГ за допомогою лізингу одночасно розв'язує декілька проблем: придбання та використання устаткування без мобілізації крупних фінансових ресурсів і без залучення кредитів, що загалом дозволяє зберегти співвідношення власних і позикових коштів без ризику порушення фінансової стійкості підприємства. При переозброєнні виробництва лізинг надає можливість сформувати необхідний парк устаткування без великих початкових інвестицій.

Наразі існує безліч проблем, пов'язаних із інвестуванням підприємств комунальної форми власності. Удосконалити інвестування таких підприємств можливо декількома способами. Насамперед необхідно внести зміни у процес надання бюджетної підтримки, оскільки зовсім відмовитися від дотацій з бюджету не можливо, враховуючи ту економічну ситуацію, в якій опинилася наша держава. При цьому необхідно, щоб бюджетна підтримка була чітко визначена в часі, стимулювала залучення інвестицій і мала програмний і цільовий характер. Важливою також є зацікавленість підприємств у самофінансуванні, намагання залучати додаткові інвестиційні ресурси шляхом співпраці з інвесторами.

Необхідно провести переобладнання підприємств комунальної форми власності, що сприятиме підвищенню ефективності їх роботи та відповідно збільшенню інвестиційних надходжень, необхідних для їх діяльності та розвитку.

Цього можна досягти, здійснюючи інвестування підприємств комунальної форми власності за допомогою лізингу або ж за рахунок передачі комунального підприємства в концесію. Концесія є сучасним інструментом залу-

чення інвестицій, за допомогою якого можна забезпечити вирішення багатьох соціальних проблем міста, змінюючи схему фінансування розвитку соціальної інфраструктури і модернізації основних фондів комунальних об'єктів.

Потрібно запровадити відповідний механізм для розв'язання проблеми недостатнього фінансування комунальних підприємств і зменшити соціально-економічне напруження, викликане постійним зростанням тарифів, та одночасно знизити якість й надійність надання послуг.

Важливо запровадити таку фінансову політику, яка б заохочувала б залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел; гарантувала б захист фінансових інтересів підприємств і місцевих громад; підтримувала б процедуру співпраці учасників при визначенні стратегічних соціально-екологічних і фінансових цілей розвитку комунального господарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Водяник Л. К. Лізинг як інструмент залучення інвестицій в житлово-комунальне господарство / Водяник Л. К. // Економічний простір. – 2009. – № 23. – С. 73–83.
2. Волинський Г. Аналіз стану житлово-комунального господарства і можливості інвестування галузі / Волинський Г. // Схід. – 2007. – № 1. – С. 40–43.
3. Інвестування : навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / А. А. Пересада, О. О. Смірнова, С. В. Онікієнко, О. О. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2001. – 251 с.
4. Піріашвілі О. Б. Роль інвестиційної діяльності у регіональному розвитку / Піріашвілі О. Б. // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 21. – С. 15–17.
5. Каспшишак Є. Лізинг як альтернатива кредиту та інвестиції / Каспшишак Є. // Галицькі контракти. – 2007. – № 7. – С. 34–37.
6. Ніколаєв В. П. Державна фінансова політика та інвестиційні стратегії у комунальному господарстві / Ніколаєв В. П. // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 26–33.
7. Турило А. М. Оцінка ефективності інноваційного лізингу / Турило А. М., Черемисова Т. А. // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 44–48.
8. Стасюк Г. А. Шляхи і варіанти застосування інноваційних заходів розвитку житлово-комунального господарства / Стасюк Г. А., Чижова Т. В. // Таврійський науковий вісник : зб. наук. пр. ХДАУ. – Вип. 68. – Херсон : [б. в.], 2008. – С. 85.

А. Г. Череп, кандидат економічних наук (Никопольський факультет Запорозького національного університету). Обоснование целесообразности и необходимости инвестирования в предприятия жилищно-коммунального хозяйства.

Аннотация. Рассмотрена целесообразность формирования механизма обеспечения отрасли жилищно-коммунального хозяйства инвестиционными ресурсами. Выделены проблемы, которые касаются вопросов определения времени и объема поступлений и использования денежных средств, а денежные потоки рассматриваются в краткосрочном периоде не в зависимости от долгосрочного характера инвестиционной деятельности, которые отличаются от долгосрочно-дефицитного характера денежных потоков предприятий ЖКХ. Исследованы проблемные вопросы проведения коммунальной реформы. Обоснована целесообразность и необходимость привлечения инвестиций в деятельность предприятий коммунального хозяйства. Доказано, что увеличение объемов бюджетного финансирования предприятий жилищно-коммунального хозяйства – это единственное возможное решение проблемы сохранения существующих тарифов на жилищно-коммунальные услуги в условиях постоянного роста цен на импортированные первичные энергоресурсы (газ, нефть). Предложены направления усовершенствования финансирования деятельности предприятий коммунального хозяйства в современных условиях.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, инвестирование, лизинг, ресурсы, цена, финансирование, средства, предприятия, формы собственности, развитие.

O. G. Cherep, Cand. Econ. Sci., associate professor (Nikopol Faculty of Zaporizhzhya National University). **A ground of expediency and necessity of investing is in enterprises of housing and communal services.**

Summary. In the article expediency of forming of mechanism of providing of industry of housing and communal services is considered by investment resources. Problems which touch questions of determination of time and volume of receivables and use of monetary resources are distinguished, and money streams are examined in a short-term period not depending on long-term character of investment activity, which differ from long-term-scarce character of money streams of enterprises of dwelling communal economies. The problem questions of realization of communal reform are investigational. It is set that mechanisms of optimization of money streams exactly of this industry are investigational not enough and require adaptation to the terms and features of activity of enterprises of dwelling communal economies. Expediency and necessity of bringing in of investments are reasonable in activity of enterprises of communal economy. It is well-proven that an increase of volumes of the budgetary financing of enterprises of housing and communal services is an only possible decision of problem of maintenance of existent tariffs on dwelling communal services in the conditions of permanent price advance on imported primary resources of energy (gas, oil). Directions of improvement of financing of activity of enterprises of communal economy are offered in modern terms.

Keywords: housing and communal services, investing, leasing, resources, price, financing, money, enterprises, patterns of ownership, development.